

Uppföljningsbeslut

**efter kvalitetsgranskning av kommuners uppsökande
verksamhet för komvux på grundläggande nivå i
Värnamo kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Värnamo kommun avseende kvaliteten i den uppsökande verksamheten för kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande nivå. Granskningen genomfördes under höstterminen 2025.

Vid granskningen identifierade Skolinspektionen tre utvecklingsområden som angetts i beslut den 17 december 2025.

Skolinspektionen har begärt att Värnamo kommun senast den 17 juni 2026 ska redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden. Värnamo kommun har inkommit med en sådan redovisning den 3 juni 2026.

Beslut efter uppföljning

Skolinspektionen bedömer vidtagna åtgärder på följande sätt:

Utvecklingsområde 1

- Aktualisera den uppsökande verksamheten genom att tydliggöra uppdrag och roller, stärka den interna samordningen och fördjupa samverkan med externa aktörer.

Värnamo kommun har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten inom det område som granskats.

Utvecklingsområde 2

- Arbeta mer systematiskt för att ta reda på vilka grupper av kommuninvånare som är i behov av utbildning på grundläggande nivå och sök därefter aktivt upp de tänkbara grupperna av elever i syfte att motivera dem till studier.

Värnamo kommun har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten inom det område som granskats.

Utvecklingsområde 3

- Ge tänkbara elever tidig information om praktiska villkor såsom möjligheten till barnomsorg under studietiden och rätten till tjänstledighet för studier i syfte att stödja och motivera till studier.

Värnamo kommun har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten inom det område som granskats.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Motivering

Skolinspektionen bedömde att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande område:

- Aktualisera den uppsökande verksamheten genom att tydliggöra uppdrag och roller, stärka den interna samordningen och fördjupa samverkan med externa aktörer.

Skolinspektionen bedömer att Värnamo kommun har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten inom det område som granskats.

Av Värnamo kommuns åtgärdsredovisningen framgår det att rektorn och studie- och yrkesvägledare vid vuxenutbildningen har tagit fram en handlingsplan för det uppsökande och motiverande arbetet kopplat till utbildning på grundläggande nivå. Kommunen anger att planen ska tydliggöra ansvar, struktur och arbetssätt samt säkerställa att personer med rätt till utbildning på grundläggande nivå får information och stöd att påbörja eller återuppta studier. Kommunen uppger därutöver att handlingsplanen fungerar som ett styr- och arbetsdokument för ett systematiskt, likvärdigt och långsiktigt arbete. Vidare beskriver Värnamo kommun att den interna samordningen har stärkts genom mer frekventa planeringsmöten och avstämningar mellan berörda verksamheter, där nätverket omfattar Vuxenutbildningen, Arbetsmarknadsenheten, Integrationsenheten, Medborgarkontoret, gymnasieskolan och Näringslivskontoret. Värnamo kommun uppger även att de har utvecklat den interna samordningen genom tydligare ansvar, löpande uppföljning och regelbunden närvaro av studie- och yrkesvägledare i verksamheterna enligt en halvårsplanering.

Det framgår vidare av Värnamo kommuns redovisning att samarbetet med externa aktörer har fördjupats och att informationsmöten genomförs regelbundet hos leverantörer. Vidare beskriver Värnamo kommun att de har stärkt sin samverkan med Arbetsförmedlingen genom tydligare rutiner, tätare möten och gemensamma insatser, såsom registersamkörning och informationsmöten för målgruppen. Kommunen anger också att den nya lagen om uppgiftsskyldighet förbättrar informationsutbytet och möjliggör ett mer riktat stöd till arbetssökande som bedömts behöva studier på komvux.

Värnamo kommun bedömer att vuxenutbildningens förtydligade ansvar för det uppsökande arbetet förväntas ge en ökad förståelse för vuxenutbildningens möjligheter såväl internt i organisationen som bland de externa aktörer kommunen samverkar med. Kommunen anger att ingången till studier för vuxna därigenom förväntas bli mer konkret och att ansökningsprocessen blir enklare att förstå genom en tydligare samverkan.

Vidare beskriver Värnamo kommun att de vidtagna åtgärderna förväntas leda till fler studerande inom vuxenutbildningen, bättre planerade utbildningsval och på sikt en högre utbildningsnivå samt minskad arbetslöshet bland kommuninvånarna.

Skolinspektionen bedömde även att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande område:

- Arbeta mer systematiskt för att ta reda på vilka grupper av kommuninvånare som är i behov av utbildning på grundläggande nivå och sök därefter aktivt upp de tänkbara grupperna av elever i syfte att motivera dem till studier.

Skolinspektionen bedömer att Värnamo kommun har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten inom detta område.

Det framgår av kommunens åtgärdsredovisning att Värnamo kommun har vidtagit ett antal åtgärder för att ta reda på vilka grupper av kommuninvånare som är i behov av utbildning på grundläggande nivå. Kommunen beskriver bland annat i sin åtgärdsredovisning att de har genomfört samkörning av register mellan Arbetsförmedlingen och Vuxenutbildningen för att identifiera kommuninvånare som saknar utbildning på grundläggande nivå. Kommunen anger att informationsutbytet har underlättats genom de nya kraven på uppgiftsskyldighet mellan myndigheterna. Vidare beskriver Värnamo kommun att avstämningar mellan vuxenutbildningen och gymnasieskolan har genomförts för att identifiera elever som saknar grundläggande utbildning i samband med att de avslutar sina gymnasiestudier och som kan vara intresserade av fortsatta studier. Värnamo kommun beskriver även att avstämningar har genomförts mellan vuxenutbildningen och ansvarig för det kommunala aktivitetsansvaret i syfte att identifiera individer som har avbrutit gymnasieskolan och som kan bli aktuella för studier inom vuxenutbildningen. Kommunen anger att en tydligare struktur för regelbundna möten och avstämningar har avtalats.

Av kommunens åtgärdsredovisning framgår vidare att Värnamo kommun har vidtagit åtgärder för att aktivt söka upp de tänkbara grupper av elever i syfte att motivera dem till studier. Kommunen anger bland annat att ansvarig studie- och yrkesvägledare för den uppsökande verksamheten kommer att närvara och hålla informationsmöten på gymnasieskolan samt erbjuda intresserade elever individuella samtal. Vidare beskriver Värnamo kommun att besök har genomförts på arbetsplatser där arbetsgivare har personal i behov av utbildning på grundläggande nivå. Kommunen anger också att besök har genomförts hos kompletterande aktörer till Arbetsförmedlingen inom ramen för deras stödprogram, där informationsmöten har hållits i leverantörernas lokaler. Kommunen anger

att syftet har varit att informera om studier på vuxenutbildningen, möjligheter till studieekonomiskt stöd, barnomsorg under studietiden samt anpassade studier utifrån deltagarnas förutsättningar, vilket även har lett till individuella samtal med studie- och yrkesvägledare. Värnamo kommun uppger att alla inskrivna arbetssökande i kommunen som saknar utbildning på grundläggande nivå har identifierats, bjudits in till och deltagit i informationsmöte om studier på vuxenutbildningen, vilket genomfördes i Arbetsförmedlingens lokaler. Kommunen anger att ansvarig studie- och yrkesvägledare för den uppsökande verksamheten kommer att närvara och hålla informationsmöten på gymnasieskolan samt erbjuda intresserade elever individuella samtal. Kommunen anger vidare att elever som tidigare studerat på vuxenutbildningen, men som inte gått vidare till studier på grundläggande nivå eller som avbrutit sådana studier, har kontaktats och erbjudits information samt samtal med studie- och yrkesvägledare om möjligheten att återuppta sina studier.

Värnamo kommun bedömer i sin åtgärdsredovisning att de vidtagna åtgärderna med en mer systematisk och aktiv uppsökande verksamhet samt ett ökat fokus på målgruppen kommer göra det enklare att kartlägga utbildningsbehovet i kommunen och genomföra riktade väglednings- och informationsinsatser till målgruppen.

Skolinspektionen bedömde även att ett utvecklingsarbete behövde inledas inom följande område:

- Ge tänkbare elever tidig information om praktiska villkor såsom möjligheten till barnomsorg under studietiden och rätten till tjänstledighet för studier i syfte att stödja och motivera till studier.

Skolinspektionen bedömer att Värnamo kommun har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten i denna del.

I åtgärdsredovisningen anger Värnamo kommun att informationsmöten har genomförts med presumtiva elever på mässor, vid Arbetsförmedlingen, gymnasieskolan, arbetsplatser samt hos kompletterande aktörer. Kommunen anger att deltagarna har fått information om praktiska villkor kring studierna, såsom studiestarter och kursutbud, möjligheter till flexibelt lärande med anpassad kurstid, studieekonomiska förutsättningar inklusive studiemedel och tillägg, omställningsstudiestödets regelverk samt ansökningsperioder. Kommunen har även informerat om rätten till tjänstledighet, tillgång till studie- och yrkesvägledare samt speciallärare och möjligheten till barnomsorg under studietiden.

Vidare beskriver Värnamo kommun att kommunen också gett motsvarande information vid flerpартssamtal där Arbetsförmedlingen, socialtjänsten, Försäkringskassan, integrationshandläggare, Medborgarförvaltningen och Arbetsmarknadsenheten medverkat. Värnamo kommun uppger också att

informationsmaterial har förtydligats och uppdaterats, där information om tjänstledighet för studier, barnomsorg, studieekonomiska förutsättningar och flexibla studier har gjorts tydligare på hemsidan, i sociala medier och i tryckt material. Kommunen beskriver därutöver att det uppsökande arbetet har ett ökat fokus på tidiga informationsinsatser i samverkan med integrationsenheten och att information om praktiska villkor och förutsättningar för studier är en del av det motiverande arbetet.

Värnamo kommun förväntar sig att deras informationsarbete om praktiska villkor och rättigheter kommer leda till bättre informerade elever och på sikt ett ökat deltagande i utbildning på grundläggande nivå.

På Skolinspektionens vägnar

X Robert Östberg

Beslutsfattare
Signerat av: Robert Östberg

X Johannes Eklund

Föredragande
Signerat av: Johannes Eklund

Bilaga 1: Författningsstöd

Skolinspektionens uppdrag

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på bland annat grundläggande nivå.² Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet och att möjliggöra fortsatta studier.³

Det är hemkommunen⁴ som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.⁵ Behörig att tas emot till kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är även den som är yngre än 20 år, om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.⁶ Kommunerna kan anordna utbildningen i egen regi eller i samverkan med andra utbildningsanordnare, organisationer och myndigheter.⁷ Den som har rätt att delta i utbildningen i fråga har rätt att delta i den även om den tillhandahålls i en annan kommun än hemkommunen.⁸

Varje hemkommun har enligt skollagen en skyldighet att aktivt verka för att rekrytera och nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på

¹ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

² 20 kap. 3 § skollagen (2010:800).

³ 20 kap. 4 § första stycket skollagen.

⁴ Med hemkommun avses enligt definitionen i 29 kap. 6 § skollagen den kommun som en person är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

⁵ 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen.

⁶ 3 kap. 2 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

⁷ Prop. 1990/91:85, s. 120.

⁸ 20 kap. 11b § skollagen.

grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.⁹ Att "aktivt verka" kan enligt förarbeten till bestämmelsen handla om att genom stimulansåtgärder av olika slag såsom aktiva insatser och rekrytering på olika sätt verka för att vuxna inom målgruppen informeras och motiveras till utbildningen. Detta förutsätter att kommunen tar reda på invånarnas behov och önskemål så att utbildningen kan anordnas på ett sätt som svarar mot dessa. För att kunna erbjuda en efterfrågestyrd utbildning har kommunerna utvecklat olika tillvägagångssätt i syfte att som en av flera grunder vid planering av kursutbud fånga upp de studerandes utbildningsönskemål. Det kan också handla om att studerande ges möjlighet att samtidigt studera både på grundläggande och på gymnasial nivå. Kommunen bör därtill se till att de studerande får information om praktiska villkor för att genomgå utbildning, till exempel i form av rätt till ledighet, studiestöd etcetera.¹⁰

Av förarbetena framgår att människor har olika förutsättningar för lärandet på grund av tidigare skolgång, arbets- och livserfarenheter. Dessa skilda förutsättningar påverkar människors önskemål och deras självupplevda behov av lärande. Samhället har ett speciellt ansvar för att stödja de personer som inte tar egna initiativ för att möta de ökande kraven på kunskaper. Allas behov av lärande skall kunna tillgodoses oberoende av till exempel utbildningsbakgrund, kön eller etnisk tillhörighet. Individuella olikheter ställer krav på en ökad flexibilitet när det gäller att möta människor i den uppsökande verksamheten, i vägledningssituationer och i utbildningens anordnande. Men det ställer också krav på en ökad lokal samverkan mellan aktörer i form av utbildningsanordnare, arbetsförmedling, fackliga organisationer och socialtjänst. I kommunens strategi för att möta vuxnas behov av utbildning och lärande bör ingå en övergripande plan för verksamheten utifrån lokala förutsättningar.¹¹

Inom målgruppen som har rätt till utbildning inom komvux på grundläggande nivå kan det också finnas individer som har lägre motivation till att utbilda sig. Information om och marknadsföring av olika utbildningsvägar måste då kompletteras med andra åtgärder. En sådan åtgärd är uppsökande verksamhet för att i det personliga mötet informera om olika möjligheter till utbildning och skapa motivation till studier och det krävs tid och är omfattande att bedriva ett sådant motivationsskapande arbete. Det är av vikt att kommunen tar tillvara alla samverkansmöjligheter till uppsökande och motivationsskapande verksamhet. Det kan till exempel

⁹ 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 841–843.

¹⁰ Prop. 2000/01:72, s. 11,42, prop. 1990/91:85, s. 120, 152.

¹¹ Prop. 2000/01:72, s. 41.

handla om förebilder från arbetsplatsen, föreningslivet och fackliga organisationer eller deltagande i orienteringskurser arrangerade av bland annat studieförbund.¹²

En annan viktig del i hemkommunens motiverande arbete är att tillgodose en utbildning som är tillgänglig utifrån den enskilde individens önskemål och behov. Det är inte alltid möjligt eller önskvärt för en person att följa en utbildning som löper i en viss takt, som är förlagd till en viss ort eller studielokal och som pågår ett visst antal timmar i veckan.¹³ Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.¹⁴

Individens möjligheter till studier beror inte enbart på en välutbyggd tillgänglighet till utbildning. Individen har även behov av ekonomiskt stöd under sin studietid. Detta stöd har stor betydelse för rekrytering av studerande. För vissa grupper är ett förmånligt studiestöd en nödvändighet för att ta beslut om att investera i sitt eget lärande. Många människor drar sig för att ta lån för sina studier. För att dessa skall ta steget in i utbildning krävs ett snabbt beslut om hur deras privatekonomiska situation kan lösas. Detta gäller framför allt de som startar med en kort utbildningsbakgrund. Det blir därför nödvändigt att beslutet om stöd fattas så nära individen som möjligt.¹⁵

För att nå vuxengrupper med information om utbildning och bistå dem i utbildningsvalen är studie- och yrkesvägledning en viktig åtgärd. Inom ramen för den allmänna skyldigheten hemkommunen har att informera om vuxenutbildningen inryms att se till att studie- och yrkesvägledningen inom komvux fungerar väl. Det handlar bland annat om att en fungerande studie- och yrkesvägledning för målgruppen kan medverka till att felval och studieavbrott undviks och att resurserna används effektivare.¹⁶ Vägledning är viktigt inför studiestarten, under studietiden och i samband med studiernas slutförande med utgångspunkt i individens behov och studiemål.¹⁷ Den faktiska kunskap en individ besitter måste lyftas fram och

¹² Prop. 2000/01:72, s. 42.

¹³ Prop. 2000/01:72, s. 45.

¹⁴ Läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, En likvärdig utbildning.

¹⁵ Prop. 2000/01:72, s. 47.

¹⁶ Prop. 1990/91:85, s. 152.

¹⁷ Prop. 2000/01:72, s. 42–43

tas till vara i varje vägledningssituation. Ett instrument för detta är validering av en individs praktiska och teoretiska kunskaper och kompetenser i syfte att hitta rätt utbildning.¹⁸

Av Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning framgår att studie- och yrkesvägledningen inom komvux måste ha en beredskap och en planering för att fånga upp de till de personer som ännu inte är elever i utbildningen. Det handlar om att erbjuda vägledning för personer som planerar att börja studera, men också om kommunens ansvar att aktivt söka upp och motivera dem som saknar utbildning.¹⁹

Vidare framgår av de allmänna råden att ungdomar och vuxna som saknar en slutförd utbildning och befinner sig utanför gymnasieskolan och vuxenutbildningen ofta står inför en svår situation på arbetsmarknaden och riskerar att hamna i utanförskap. Därför är det av stor vikt att dessa ungdomar och vuxna söks upp och erbjuds ett utbildningsalternativ enligt sina önskemål och förutsättningar. Studie- och yrkesvägledningen har en dubbel funktion inom vuxenutbildningen, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Elever och presumtiva elever till de tre skolformerna inom vuxenutbildningen har varierande grad av studievana, skilda livssituationer och olika förutsättningar för studier. Därför behöver informationen om den vuxnes möjligheter utformas och tillgängliggöras, så att varje individ kan hitta och ta till sig informationen. Till exempel har en stor del av vuxenutbildningens målgrupp svenska som sitt andraspråk med varierande kunskaper i svenska och mycket varierande erfarenheter av utbildning. Kommunen behöver ha kunskaper om vuxenutbildningens målgrupper och vilka informationskanaler de använder för att inhämta information. Informationen behöver ge en tydlig bild av den studie- och yrkesvägledning som erbjuds så att individen vet vad han eller hon kan förvänta sig av den. Nyanlända elever behöver, oavsett skolform, få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav. För att säkerställa att alla kan ta till sig informationen kan den behöva anpassas.²⁰

¹⁸ Enligt 2 kap. 8 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning får validering ske inom ramen för alla kurser och nivåer i ämnen och ska utgå från elevens förutsättningar och behov. En elev som har genomgått validering för en del av en kurs eller nivå i ett ämne behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen eller nivån, prop. 2000/01:72 s. 43.

¹⁹ Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning (2013), SKOLFS 2013:180, s. 16.

²⁰ Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning, s. 32.

Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion. Av den anledningen ska enligt skollagen elever i vuxenutbildningen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning kan tillgodoses.²¹

Av läroplanen framgår vidare att vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån elevens behov och förutsättningar.²²

Kommunalförbund kan ta över ansvaret för vuxenutbildning från kommunerna

Av bestämmelser i kommunallagen framgår att kommuner och regioner får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.²³ Ett kommunalförbund bildas på så sätt att medlemmarna genom beslut i fullmäktige antar en förbundsordning. Ett kommunalförbund är en offentligrättslig juridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner och som kan förvärva rättigheter och skyldigheter.²⁴

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller regioner tillämpas för förbundet.²⁵ Om en specialreglerad kommunal angelägenhet blir överförd till ett kommunalförbund medför det att specialregleringen då gäller för kommunalförbundet i stället för kommunen.²⁶

Hemkommunens ansvar enligt 20 kap. 10 § skollagen att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning är en sådan specialreglerad kommunal angelägenhet som kan överföras till ett kommunalförbund.

²¹ Lvux12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Rättigheter och skyldigheter.

²² Lvux 12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag.

²³ 3 kap. 8 § kommunallagen (2017:725).

²⁴ Prop. 2016/17:171, s. 399.

²⁵ 9 kap. 2 § andra stycket kommunallagen.

²⁶ Prop. 2016/17:171, s. 400.